

Harcerstwo w służbie Rzeczypospolitej / Zenon Fajger
Materiały źródłowe. Blok VI „Czerwona zaraza”

Materiały
źródłowe

Blok VI

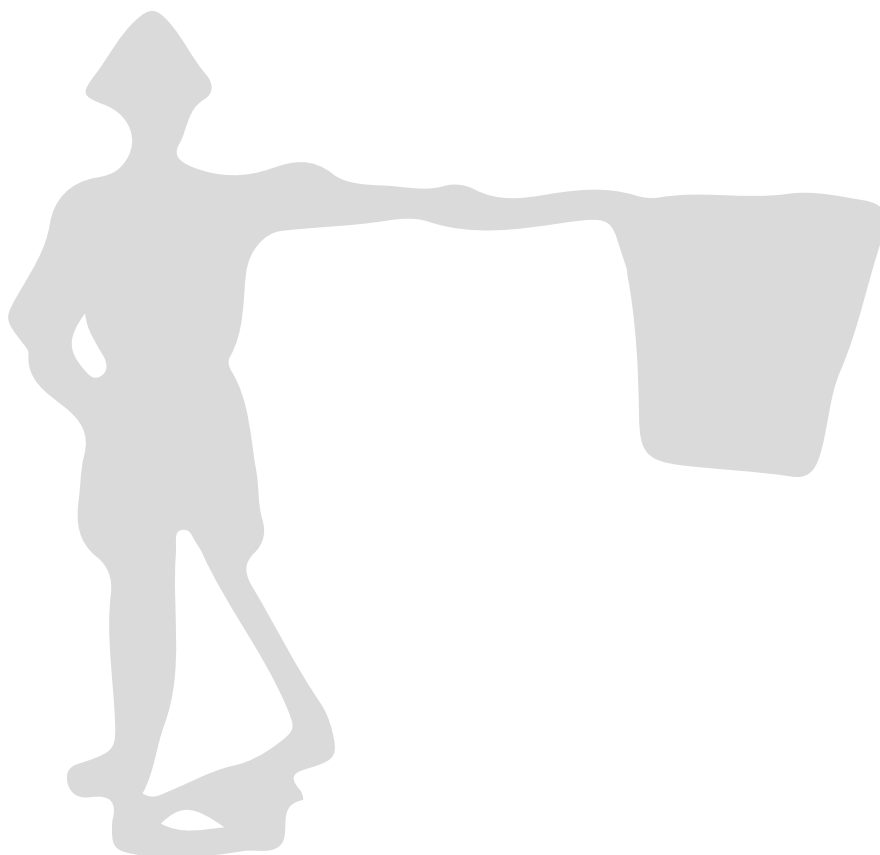
Zenon Fajger

Materiały źródłowe. Blok VI

„Czerwona zaraza”

informacje wstępne:

Materiały źródłowe ukazują na przykładzie wiersza Józefa Szczepańskiego „Czerwona zaraza” dylematy Polaków związane z przebiegiem końcowej fazy II wojny światowej i wkroczeniem Armii Czerwonej wypierającej dotychczas okupujących ziemie polskie Niemców. Może być wykorzystany podczas omawiania tematów związanych z walką polityczną i zbrojną (żołnierze wyklęci) o kształt powojennej Polski.

↑
s. 6 powrót: Podst.
programowa hist.
lic./tech. zakr. podst.

↑
s. 7 powrót: Podst.
programowa hist.
lic./tech. zakr. róższ.

↑
s. 8 powrót: Podst.
programowa j. pol.
szk. podst./lic./tech.

Materiał nr 1:

**Janusz Krężel o okolicznościach powstania wiersza Józefa Szczepańskiego
„Czerwona zaraza” i powojennych losach rękopisu**

Utwór ten zrodził się w momencie bezmiernej tragedii narodu polskiego i wyraża powszechne nastroje wobec Czerwonej Armii, stojącej beczynn timer po drugiej stronie Wisły i nie chcącej przyjść z pomocą ginącemu miastu – jej bohaterskim mieszkańcom i heroicznym żołnierzom... [...]

O nastrojach tamtych sierpniowych dni świadczy najlepiej wiersz „Ziutka”, Czerwona zaraza. Zastanawiające z jaką intuicją ten młody człowiek – harcerz, żołnierz „Parasola”¹ przeczuł nieomylnie, co przyniesie Polsce „czerwona zaraza”...

Miał wtedy zaledwie 21 lat życia. W swej proroczej przepowiedni, z charakterystyczną dla siebie nadzieją przepowiedział równocześnie koniec czerwonego „władcy rozbestwionej siły”... [...]

Niezwykle ciekawe i dramatyczne zarazem są losy tego wiersza. Wraz z innymi wierszami „Ziutka” otrzymała go matka poety po pogrzebie syna od jego koleżanek z „Parasola”. Prawdopodobnie był to oryginał rękopisu, podobnie jak oryginały pozostałych wierszy Józefa A. Szczepańskiego „Ziutka”.

W chwili wkroczenia wojsk sowieckich do Polski, obawiając się groźnych konsekwencji za ten utwór ze strony nowego okupanta Polski (po naradzie z mężem), postanowiono wiersz ten ukryć w butelce i zakopać w ziemi. Dokonano tego na jednej z posesji w Otwocku (gdzie wówczas rodzina pp. M. J. Szczepańskich zamieszkiwała), zaznaczając miejsce, gdzie jest zakopany. I tam prawdopodobnie do tej chwili spoczywa, o ile nie zniszczył go czas i inne okoliczności losowe.

Źródło: J. A. Szczepański („Ziutek”),
Ja w Polskę, Mamo, tak strasznie wierzę. I w świętość naszej sprawy,
red. J. Krężel, Warszawa–Tarnów 1997, s. 23–30.

¹ Batalion „Parasol” – batalion Armii Krajowej, który był oddziałem do zadań specjalnych Kierownictwa Dywersji Komendy Głównej AK biorącym udział w Powstaniu Warszawskim. Składał się głównie z harcerzy Szarych Szeregów.

Materiał nr 2:

**Piotr Stachiewicz o okolicznościach powstania
wiersza Józefa Szczepańskiego „Czerwona zaraza”**

Oceniając położenie grupy „Północ” w dniu 29 sierpnia, płk. „Wachnowski” (Ziemski Karol Jan) w meldunku sytuacyjnym nr 23 pisał: [...]

„Npł (Nieprzyjaciel) stara się ścieśniać nasze ugrupowanie z trzech stron, zdobywając b.[ar-dzo] powoli, ale systematycznie teren. Powolna, stała utrata terenu stawia obrońców w coraz cięższym położeniu. Brak amunicji i żywności może zdecydować o wyniku całej walki. Brak częściowo wody, złe warunki sanitarne – czerwotka i małe widoki na szybką pomoc – stwarzają bardzo przykry nastrój, poprawiający się z chwilą usłyszenia najdrobniejszej, lepszej nowiny. Wg obserwacji stwierdzono ogień artylerii radzieckiej w ciągu nocy i rana 29.8 z kierunku wschodniego i południowo-wschodniego (Wawer). Huk dział wywołał duże zadowolenie wśród żołnierzy i cywilnych”.

Skierowanie w tym kierunku uwagi żołnierzy i ludności cywilnej walczącej Warszawy, w tym również Starówki (huk bowiem dział frontu wschodniego słychać było nie po raz pierwszy) stało się impulsem do ułożenia przez „Ziutka” w czasie „wieczornego kręgu” w dniu 29 sierpnia 1944 r. wiersza pt. *Czekamy na ciebie czerwona zarazo*.

Źródło: P. Stachiewicz,
*„Parasol”: dzieje oddziału do zadań specjalnych Kierownictwa
Dywersji Komendy Głównej Armii Krajowej,*
Warszawa 1984, s. 565.

**Wiersz Józefa Szczepańskiego „Czerwona zaraza”
(29 sierpnia 1944 r., Warszawa)**

*Czekamy ciebie, czerwona zarazo,
byś wybawiła nas od czarnej śmierci,
byś nam Kraj przedtem rozdarłwszy na ćwierci,
była zbawieniem witanym z odrazą.*

*Czekamy ciebie, ty potężo tłumu
zbydlęciałego pod twych rządów knutem
czekamy ciebie, byś nas zgmiotła butem
swego zalewu i hasel poszumu.*

*Czekamy ciebie, ty odwieczny wrogu,
morderco krwawy tłumu naszych braci,
czekamy ciebie, nie żeby zapłacić,
lecz chlebem witać na rodzinnym progu.*

*Żebyś ty wiedział nienawistny zbawco,
jakiej ci śmierci życzymy w podzięce
i jak bezsilnie zaciskamy ręce
pomocy prosząc, podstępny oprawco.*

*Żebyś ty wiedział dziadów naszych kacie,
sybirskich więzień ponura legendo,
jak twoją dobroć wszyscy kląć tu będą,
wszyscy Słowianie, wszyscy twoi bracia*

*Żebyś ty wiedział, jak to strasznie boli
nas, dzieci Wielkiej, Niepodległej, Świętej
skuwać w kajdany łaski twej przeklętej,
cuchnącej jarzmem wiekowej niewoli.*

*Legła twa armia zwycięska, czerwona
u stóp łun jasnych płonącej Warszawy
i scierwią duszę syci bólem krwawym
garstki szaleńców, co na gruzach kona.*

*Miesiąc już mija od Powstania chwili,
łudzisz nas czasem dział swoich łomotem,
wiedząc, jak znowu będzie strasznie potem
powiedzieć sobie, że z nas znów zakpili.*

*Czekamy ciebie, nie dla nas, żołnierzy,
dla naszych rannych – mamy ich tysiące,
i dzieci są tu i matki karmiące,
i po piwnicach zaraza się szerzy.*

*Czekamy ciebie – ty zwlekasz i zwlekasz,
ty się nas boisz, i my wiemy o tym.
Chcesz, byśmy legli tu wszyscy pokotem,
naszej zagłady pod Warszawą czekasz.*

*Nic nam nie robisz – masz prawo wybierać,
możesz nam pomóc, możesz nas wybawić
lub czekać dalej i śmierci zostawić...
śmierć nie jest straszna, umiemy umierać.*

*Ale wiedz o tym, że z naszej mogiły
Nowa się Polska – zwycięska narodzi.
I po tej ziemi ty nie będziesz chodzić
czerwony władco rozbestwionej siły.*

Źródło: J. Szczepański, Czerwona zaraza.
http://www.sww.w.szu.pl/index.php?id=slowo_35
[dostęp: 29 VI 2020 r.]

**Materiały
źródłowe**

Blok VI

**pytania
do źródeł**

Pytania do źródeł:

Na podstawie materiałów źródłowych, kalendarium i wiedzy pozaźródłowej wyjaśnij:

1. W jakich okolicznościach powstał wiersz „Czerwona zaraza”?
2. Kto kryje się pod określeniem „czerwona zaraza”, a kto pod określeniem „czarna śmierć”? Dlaczego autor użył takich określeń?
3. Dlaczego mimo negatywnego nastawienia do „czerwonej zarazy” autor określa ją „zbawcą”?
4. Wiersz ten jest często określany jako „prorocki” („profetyczny”). Co uzasadnia takie określenie? Kiedy i w jaki sposób „proroctwo” się spełniło?
5. Dlaczego rękopis wiersza zaginął?

NOTATKI: